

Legal Measures for the Promotion of the Songkran Festival by Municipalities

Suwanai Thakumsorn

Faculty of Law, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: suwanai.th@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5828-0012>

Received 06/02/2026

Revised 19/05/2026

Accepted 25/06/2026

Abstract

Background and Aims: The Cultural Heritage Promotion and Preservation Act B.E. 2559 (2016), while promoting the Songkran festival as an intangible cultural heritage, lacks the authority and responsibility for preserving and promoting it for future generations. This is especially true for municipalities, which possess significant budgetary and community development capabilities. However, they are limited to organizing events as part of their annual operational plans as internal projects, lacking the authority to encourage public participation in preserving and promoting the Songkran festival, a tradition with social, cultural, and economic impacts. This research aims to: 1. Study the history, concepts, and theories related to the Songkran festival; 2. Examine the laws concerning the promotion of the Songkran festival; and 3. Propose legal measures to empower municipalities to promote the Songkran festival.

Methodology: This qualitative research employed document analysis collected from secondary sources, both domestically and internationally.

Results: The study found that: 1. There is no law mandating municipalities to organize Songkran festival events. 2. The Cultural Heritage Promotion and Preservation Act B.E. 2559 (2016) does not mandate municipalities to promote the organization of Songkran festival events. This allows municipalities to exercise discretion in organizing Songkran festivals. 3. Recommendations were made for legal measures to empower municipalities to promote Songkran festivals.

Conclusion: Amend the Municipal Act B.E. 2496 (1953) to stipulate that city municipalities have the duty to organize Songkran festivals, while town and sub-district municipalities may organize Songkran festivals if they are ready. Furthermore, amend the Act on the Promotion and Preservation of Cultural Heritage B.E. 2559 (2016) to empower the National Committee on the Promotion and Preservation of Cultural Heritage to consider and provide budget support from the central government to municipalities that are ready to organize Songkran festivals. This will promote Songkran festivals and contribute to sustainable community economic development.

Keywords: Legal Measures; Municipalities; Songkran Tradition

มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เทศบาลส่งเสริมประเพณีสงกรานต์

สุนัย ทะคำสอน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 แม้จะเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ยังขาดการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดให้มีอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมเพื่อส่งต่อคนรุ่นต่อไป โดยเฉพาะเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพทั้งด้านงบประมาณและความเจริญของชุมชนในพื้นที่ แต่ทำได้เพียงจัดงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีในรูปของโครงการเป็นการภายใน แต่ขาดอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ อันเป็นประเพณีที่มีผลทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์ 2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ 3. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์

ระเบียบวิธีการศึกษา: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสารที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาพบว่า 1. ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์ 2. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลส่งเสริมการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ทำให้เทศบาลเลือกใช้ดุลพินิจที่จะจัดงานประเพณีสงกรานต์ 3. ได้ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์

สรุปผล: ให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 บัญญัติให้เทศบาลนครมีหน้าที่จัดงานประเพณีสงกรานต์ เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอาจจัดงานประเพณีสงกรานต์หากมีความพร้อม อีกทั้งปรับปรุงแก้ไขให้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ มีอำนาจในการเป็นผู้พิจารณาสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณส่วนกลางให้แก่เทศบาลที่มีความพร้อมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ อันจะเป็นการส่งเสริมงานประเพณีสงกรานต์และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; เทศบาล; ประเพณีสงกรานต์

บทนำ

แหล่งมรดกโลก (World Heritage Site) คือ พื้นที่หรือภูมิสัญลักษณ์ที่ได้รับคัดเลือกจากยูเนสโก เพราะมีลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือด้านอื่น และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตามสนธิสัญญา สถานที่เหล่านี้ถือว่าสำคัญต่อประโยชน์โดยรวมของมนุษยชาติ ในปัจจุบัน มีแหล่งมรดกโลกทั้งหมด 1,199 แห่ง ใน 168 ประเทศทั่วโลก แบ่งเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม 933 แห่ง แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ 227 แห่ง และอีก 39 แห่งเป็นแบบผสมทั้งสองประเภท (UNESCO World Heritage Sites official sites, 2023) แหล่งมรดกโลกแต่ละแห่งเป็นทรัพย์สินของประเทศที่เป็นเจ้าของดินแดนที่แหล่งมรดกโลกนั้นตั้งอยู่ แต่ได้รับการพิจารณาให้เป็นผลประโยชน์ของประชาคมระหว่างประเทศในการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกเหล่านั้น เพื่อส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อไปในอนาคต ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง

มรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2530 (Kurin, Richard , 2004)

ปัจจุบันมีอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 ได้รับการรับรองในที่ประชุมสมัยสามัญ (General Conference) ของยูเนสโก เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2546 โดยอนุสัญญา นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนรักษาแนวปฏิบัติการแสดงออกถึงความรู้ และทักษะที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage - ICH) ของชุมชนหรือกลุ่มคน โดยต้องการสร้างความเคารพ และความตระหนักถึงความสำคัญของ ICH ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึงสากล และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการสงวนรักษา โดย ICH สามารถอยู่ในรูปแบบของการแสดงออกทางวาจาและภาษา การแสดงศิลปะ แนวปฏิบัติทางสังคมพิธีทางศาสนา เทศกาลเฉลิมฉลอง และหรืองานฝีมือ โดยประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน 2559 ปัจจุบันประเทศไทยมีการขึ้นจดทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แล้ว 6 อย่าง คือ 1. โขน ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2561 2. นวดไทย ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2562 3. โนรา ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2564 และ 4. ประเพณีสงกรานต์ ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2566 (กรมศิลปากร, 2565) 5. ต้มยำกุ้ง ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2567 และ 6. เคาบายา ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2567 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

สำหรับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในรูปแบบเทศกาลการเฉลิมฉลอง จะมีประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ที่มีความงดงาม อ่อนโยน เอื้ออาทร และเต็มไปด้วยบรรยากาศของความกตัญญู ความสนุกสนาน ความอบอุ่น และการให้เกียรติเคารพซึ่งกัน โดยใช้ “น้ำ” เป็นสื่อในการสร้างสัมพันธ์ไมตรี ตามคติโบราณที่สืบทอดกันมาแต่เดิมจนถึงปัจจุบัน ถือว่าวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย โดยปกติกำหนดวันสงกรานต์ไว้ 3 วัน วันแรกเรียกว่า วันมหาสงกรานต์ คือวันที่พระอาทิตย์เคลื่อนจากราศีเมษเข้าสู่ราศีเมถุน วันที่ 2 เป็นวันเนา และวันที่ 3 เป็นวันเถลิงศก (วันขึ้นปีใหม่เปลี่ยนจุลศักราช) ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา วันมหาสงกรานต์จะตรงกับวันที่ 13 เมษายน แต่กำลังจะเปลี่ยนเป็นวันที่ 14 เมษายน เพราะการคำนวณตามคัมภีร์สุริยยาตร์นั้น วันมหาสงกรานต์จะเลื่อนไป 1 วันทุก ๆ 60 ปีเศษ ปฏิทินหลวงในปัจจุบันกำหนดให้วันที่ 13 – 15 เมษายน เป็นวันเทศกาลสงกรานต์ แต่วันเถลิงศกยังอาศัยการคำนวณอยู่ บางปีจึงเป็นวันที่ 15 เมษายน และบางปีเป็นวันที่ 16 เมษายน (หอสมุดแห่งชาติ, 2565)

"ประเพณีสงกรานต์" เป็นขนบธรรมเนียมอันสวยงามของไทย ได้รับพิจารณาให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สะท้อนว่าทั่วโลกให้ความสำคัญกับประเทศไทย ให้การยอมรับ โดยเห็นถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัฒนธรรมไทย พร้อมเชื่อมั่นว่าทุกประเพณี วัฒนธรรมของไทยทรงคุณค่า สามารถต่อยอดความสำเร็จผ่านการสืบสาน พัฒนา สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ในอนาคต “สงกรานต์” ได้รับการยอมรับว่าเป็นเทศกาลที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์และควรค่าแก่การเผยแพร่ให้ประชาคมโลกได้รับรู้ "สงกรานต์ในประเทศไทย" หรือ "Songkran in Thailand, Traditional Thai New Year Festival" ได้รับการเสนอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้านวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ ซึ่งมีการประกาศผลในการประชุมขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก วันที่ 6 ธ.ค. 2566 นี้ ที่เมืองคาเซเน สาธารณรัฐบอตสวานา ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ซึ่งข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1-21 เมษายน 2567 มีชาวต่างชาติเที่ยวไทย 1,926,443 คน คิดเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้น 37.54% จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา เนื่องจากรัฐบาลได้มีมาตรการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง หรือ Ease of traveling (เดลินิวส์, 2567)

การส่งเสริมให้ประเพณีสงกรานต์ของไทยเพื่อส่งต่อไปกับคนรุ่นต่อไปในอนาคต ประเทศไทยได้ทำการศึกษากฎหมายต้นแบบมาจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น Law for the Protection of Cultural Property (Law No. 214, d d May 30, 1950) ปัจจุบันได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาใช้บังคับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยเป็นกฎหมายที่ใช้กลไกการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งครอบคลุมหลายภาคส่วนในการกำหนดมาตรการส่งเสริม เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถเสนอมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในราชกิจจานุเบกษา (เอกพงษ์ สารน้อย และคณะ, 2565)

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 แม้จะเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ยังขาดการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดให้มีอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ ส่งเสริมเพื่อส่งต่อไปคนรุ่นต่อไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงทำได้เพียงจัดงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีในรูปของโครงการเป็นการภายใน แต่ขาดอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ อันเป็นประเพณีที่มีผลทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ต้องยอมรับว่าชาวต่างประเทศให้ความสำคัญกับประเพณีสงกรานต์ของไทยเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดการเดินทางมาจากต่างประเทศมาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลดังกล่าวจำนวนมาก อีกทั้งกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนว่ามีส่วนใดสนับสนุนส่งเสริมให้ประเพณีสงกรานต์ซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมจะพัฒนาเป็นทุนเศรษฐกิจ

จากกรณีดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีสงกรานต์จะส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อการคงความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมตามมาตรฐานยูเนสโกในอนาคต และกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ให้เป็นทุนเศรษฐกิจ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหามาตรการทางกฎหมายที่จะส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ เพื่อประโยชน์ในทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์
- 2) เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีสงกรานต์
- 3) เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมประเพณีสงกรานต์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสัญญาคู่มรดกโลกในปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว เช่น เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง และเมืองโบราณศรีเทพ มีกลไกการบริหารระดับชาติ ดำเนินการผ่านคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคู่มรดกโลก โดยมีกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เป็น

หน่วยงานปฏิบัติหลักในการชุดค้น อนุรักษ์ และขึ้นทะเบียนโบราณสถานภายในประเทศ แต่แม้ว่าไทยจะมีแผนแม่บทการบริหารจัดการมรดกโลก แต่การบังคับใช้จริงยังรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลางคือกรมศิลปากร ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ขาดอำนาจและงบประมาณในการบริหารจัดการอย่างเบ็ดเสร็จ

2. แนวคิดเกี่ยวกับส่งเสริมประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ICH) ประเพณีสงกรานต์ได้รับการขึ้นทะเบียนจากยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ (Intangible Cultural Heritage) ภายใต้อนุสัญญาปี 2003 แนวคิดหลักไม่ได้เน้นการอนุรักษ์วัตถุที่หยุดนิ่ง แต่เน้นการคุ้มครอง "กระบวนการทางวัฒนธรรม" ที่มีการปฏิบัติ สืบทอด และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีพลวัต แก่นแท้ของสงกรานต์คือการเป็นเทศกาลสะท้อนความกตัญญูผ่านพิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ และการรวมตัวของสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การแสดงความเอื้ออาทร และการเริ่มต้นสิ่งใหม่ในช่วงเปลี่ยนผ่านปีตามคติราศี

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านแนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) การยกระดับสงกรานต์สู่เทศกาลระดับโลก (Global Festival) เพื่อเป็นเครื่องมือดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหมุนเวียน และกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น ผ่านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เทศกาลอาหาร และศิลปะการแสดง แนวคิดสมัยใหม่จึงเป็นการเน้นการสร้าง ความเข้าใจในมิติคุณค่าดั้งเดิมควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมรื่นเริงอย่างสร้างสรรค์

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization Theory) การจัดสรรอำนาจหน้าที่ หน้าที่ความรับผิดชอบและทรัพยากรทางการเงินจากส่วนกลางไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการตอบสนองความต้องการของประชาชน มีอิสระในการบริหารงานบุคคลและการคลัง ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หัวใจของการปกครองส่วนท้องถิ่นคือการเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ร่วมวางแผน ดำเนินงาน และตรวจสอบการให้บริการสาธารณะ ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น ประชาคมหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้การพัฒนาตรงจุดและยั่งยืน หน้าที่ด้านการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งและกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ถือเป็นภารกิจหลักที่ต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ดังนั้นแล้วองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีความได้เปรียบเชิงพื้นที่ในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด จึงมีความเข้าใจบริบท ข้อจำกัด และความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่ สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน และหน่วยงานส่วนกลาง เพื่อขับเคลื่อนนโยบายวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองโลกทางวัฒนธรรม

กฎหมายเฉพาะด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) เป็นเครื่องมือหลักของรัฐ โดยให้อำนาจกรมศิลปากรในการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน การควบคุมการซ่อมแซม บูรณะ หรือดัดแปลง และมีบทลงโทษทางอาญาที่รุนแรงจำคุกและปรับต่อผู้ที่ทำลายหรือบุกรุกพื้นที่มรดกวัฒนธรรม

กฎหมายควบคุมทางกายภาพและทัศนียภาพ การใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ในการออกกฎกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อกำหนดเขตพื้นที่กันชน (Buffer Zone) มาตรการนี้จำกัดความสูง รูปแบบสถาปัตยกรรม และประเภทกิจการของอาคารรอบแหล่งมรดกโลก เพื่อป้องกันไม่ให้ตึกสูงหรือโรงงานอุตสาหกรรมบดบังทัศนียภาพและทำลายคุณค่าสากล (OUV) ของแหล่งประวัติศาสตร์

มาตรการทางกฎหมายระดับสากลและพันธกรณี ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีสัญญาคัมครองมรดกโลก พ.ศ. 2515 มีหน้าที่ทางกฎหมายระหว่างประเทศในการจัดทำรายงานสถานภาพการอนุรักษ์ส่งต่อคณะกรรมการมรดกโลก และต้องปฏิบัติตามแนวทางดำเนินงาน (Operational Guidelines) เพื่อป้องกันไม่ให้แหล่งมรดกโลกของไทยถูกลดสถานะหรือถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มมรดกโลกที่กำลังตกอยู่ในอันตราย (World Heritage in Danger)

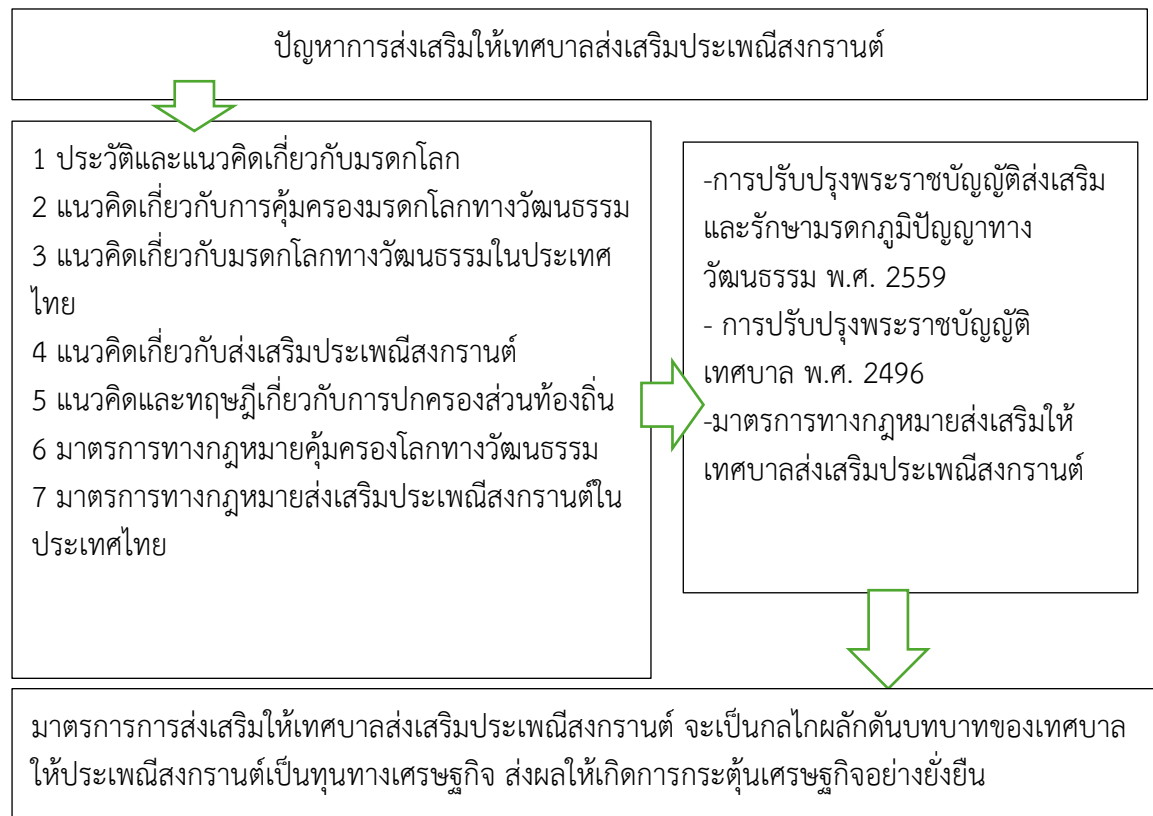
ข้อจำกัดและการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ คือปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของไทยคือความทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ ระหว่างกฎหมายอนุรักษ์โบราณสถาน (กรมศิลปากร) กฎหมายที่ดิน (กรมที่ดินและกรมป่าไม้) และกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งบ่อยครั้งก่อให้เกิดข้อพิพาทเรื่องสิทธิ์ในที่ดินของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตโบราณสถานมาแต่ดั้งเดิม

5. มาตรการทางกฎหมายส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย

กฎหมายรองรับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายเฉพาะที่ออกมารองรับอนุสัญญา UNESCO ปี 2003 กฎหมายฉบับนี้กำหนดมาตรการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนประเพณีสงกรานต์ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิ์ของชุมชนในการสืบทอด และให้อำนาจกระทรวงวัฒนธรรมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัย พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

กฎหมายจัดสรรงบประมาณและการดำเนินงานของท้องถิ่นคือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เปิดช่องทางทางกฎหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อจัดกิจกรรม อุทหนุนชุมชน หรือจัดงานเทศกาลสงกรานต์ในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง โดยไม่ขัดต่อระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Data Collection)

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) รวบรวมตัวบทกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ จารีต ประเพณี และคำพิพากษาของศาล

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ค้นคว้าตำรากฎหมาย บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความเห็นของนักกฎหมาย

2. การตรวจสอบและประเมินค่าเอกสาร

2.1 ตรวจสอบความถูกต้อง ประเมินความน่าเชื่อถือและความเป็นปัจจุบันของเอกสารกฎหมาย

2.2 คัดเลือกข้อมูล เลือกเฉพาะเนื้อหาที่ตรงกับประเด็นและขอบเขตวิจัยที่ตั้งไว้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

3.1 การตีความกฎหมาย ใช้หลักนิติวิธีในการตีความลายลักษณ์อักษรและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3.2 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศ หรือเปรียบเทียบกฎหมายกับหลักกฎหมายทั่วไป

3.3 การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง นำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือปัญหาทางกฎหมาย

ผลการวิจัย

สำหรับประเพณีสงกรานต์นั้น ยูเนสโกได้ให้ประเพณีสงกรานต์ประเทศไทยได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมื่อ พ.ศ. 2566 ซึ่งปัจจุบันประเพณีสงกรานต์นับว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจแก่คนไทย แต่สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ แม้ประเพณีสงกรานต์จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก แต่ยังไม่ยังมีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการทำให้ประเพณีสงกรานต์มาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้มากกว่าเดิมก่อนการเป็นมรดกโลก

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายและกฎที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เทศบาลส่งเสริมประเพณีสงกรานต์อยู่ 4 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติเทศบาล 2496 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงานการจัดกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬา และการแข่งขันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 ซึ่งพบประเด็นปัญหาด้านกฎหมายดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์

เมื่อยูเนสโกได้ประกาศให้ประเพณีสงกรานต์ประเทศไทยได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมื่อ พ.ศ. 2566 ประเพณีสงกรานต์นับว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจแก่คนไทย ถึงขนาดนายกรัฐมนตรีได้ประกาศที่จะให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์ถึง 10 วันเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และกฎหมาย ระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการที่เทศบาลจัดประเพณีสงกรานต์มีหลายฉบับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีอื่น ๆ แต่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นประเพณีสงกรานต์ มีการกำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 50 (6) เทศบาลมีหน้าที่ต้องทำส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประเพณีสงกรานต์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย เทศบาลมีหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย การจัดงานสงกรานต์จึงเป็นการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่

มาตรา 51 (5) กำหนดให้เทศบาลตำบล มาตรา 54 (3) กำหนดให้เทศบาลเมือง อาจดำเนินกิจกรรมบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร และมาตรา 56 (8) กำหนดให้เทศบาลนครต้องทำส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว การจัดงานประเพณีสงกรานต์สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ เทศบาลจึงสามารถอ้างอำนาจหน้าที่นี้ในการจัดงานเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้

1.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งรวมพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์โดยตรง แต่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถตีความได้ว่าเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ แนวทางการจัดงานสงกรานต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬา และการแข่งขันกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 ระเบียบนี้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของเทศบาล ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัด

กิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และบันเทิง แนวทางการจัดงานสงกรานต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2567 เป็นแนวทางปฏิบัติที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดงานสงกรานต์อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี แนวทางนี้จะระบุถึงแนวทางการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ ด้านการคมนาคม ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ

2. ปัญหาพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการคุ้มครองและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่ดีในการรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงมีปัญหา และ ข้อจำกัดหลายประการที่ถูกตั้งข้อสังเกตและควรได้รับการพิจารณาแก้ไข เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัญหาเหล่านี้คือ

การขาดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประกอบไปด้วยกรรมการโดยตำแหน่งและโดยการแต่งตั้ง ซึ่งคณะกรรมการแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ ระดับชาติ ระดับกรุงเทพมหานคร และประจำจังหวัด

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับชาติ มีอำนาจหน้าที่ สนองนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศ ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ สนองนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครหรือจังหวัด และอาจเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศต่อคณะกรรมการระดับชาติ ดำเนินการร่วมกับชุมชนเพื่อจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในพื้นที่ พิจารณาและคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น เพื่อเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อคณะกรรมการระดับชาติ ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน รวมทั้งระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้รู้คุณค่าและมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และปฏิบัติกรอื่นใดตามที่คณะกรรมการระดับชาติมอบหมาย หรือตามที่กฎหมายกำหนด

3. มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมเทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์

ความท้าทายจาก Globalization และ Technology กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว มรดกภูมิปัญญาบางประเภทอาจเสี่ยงต่อการสูญหายหรือถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายอาจต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ความ

สนใจของคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่อาจให้ความสำคัญกับมรดกภูมิปัญญาน้อยลง หรืออาจมีมุมมองที่แตกต่างจากคนรุ่นเก่า การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาจึงต้องคำนึงถึงการสร้างความเข้าใจและดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ด้วย

ในทางกฎหมายไทยไม่มีมาตรการที่บังคับให้เทศบาลต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์โดยเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตาม เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจตีความได้ว่าเทศบาลมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดงานสงกรานต์ในพื้นที่ของตน การที่เทศบาลไม่จัดงานสงกรานต์ อาจทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชน และอาจส่งผลกระทบต่อความนิยมของเทศบาลในการเลือกตั้งครั้งต่อไป อีกทั้งการที่เทศบาลไม่จัดงานสงกรานต์นั้น อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดงานกันเอง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์

การจัดงานประเพณีสงกรานต์ของเทศบาลนั้น เป็นการจัดงานตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และกฎหมาย ระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีสงกรานต์หลายฉบับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีอื่น ๆ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นประเพณีสงกรานต์ มีการกำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 50 (6) เทศบาลมีหน้าที่ต้องทำส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประเพณีสงกรานต์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย เทศบาลมีหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย การจัดงานสงกรานต์จึงเป็นการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่

มาตรา 51 (5) กำหนดให้เทศบาลตำบล มาตรา 54 (3) กำหนดให้เทศบาลเมือง อาจดำเนินกิจกรรมบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร และมาตรา 56 (8) กำหนดให้เทศบาลนครต้องทำส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว การจัดงานประเพณีสงกรานต์สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ เทศบาลจึงสามารถอ้างอำนาจหน้าที่นี้ในการจัดงานเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ไม่ได้กำหนดบังคับให้เทศบาลมีหน้าที่ บังคับ จัดงานประเพณีสงกรานต์โดยตรง แต่กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนเท่านั้น จึงเป็นดุลพินิจของเทศบาลในการตัดสินใจว่าจะจัดงานประเพณีสงกรานต์หรือไม่

2. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์โดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งเทศบาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาจัดงานประเพณีสงกรานต์ได้ตามความเหมาะสม โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจนำมาพิจารณาประกอบ

3. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬา และการแข่งขันกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2564 ระเบียบนี้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของเทศบาล ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม

ทางศาสนา วัฒนธรรม และบันเทิง แนวทางการจัดงานสงกรานต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2567 เป็นแนวทางปฏิบัติที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดงานสงกรานต์อย่างเหมาะสมเท่านั้น

ดังนั้น การจัดงานประเพณีสงกรานต์ของเทศบาลพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ไม่ได้กำหนดบังคับให้มีหน้าที่ต้องทำเฉพาะเจาะจง แต่กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการในภาพรวมของการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ก็ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์ การจัดงานประเพณีสงกรานต์จึงเป็นดุลพินิจของเทศบาลที่จะจัดหรือไม่จัดก็ได้ โดยพิจารณาจากบริบทของแต่ละท้องถิ่น ความพร้อมของงบประมาณ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และนโยบายของผู้บริหารเทศบาล ส่งผลให้ประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นทุนทางวัฒนธรรมมีข้อจำกัดในการแปลงให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจ

2. ปัญหาทางกฎหมายที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่ได้กำหนดให้เทศบาลส่งเสริมการจัดงานประเพณีสงกรานต์

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการคุ้มครองและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่ดีในการรักษามรดกภูมิปัญญาของชาติ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงมีปัญหา และ ข้อจำกัด หลายประการที่ถูกตั้งข้อสังเกตและควรได้รับการพิจารณาแก้ไข เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัญหาเหล่านี้คือ

การขาดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประกอบไปด้วยกรรมการโดยตำแหน่งและโดยการแต่งตั้ง ซึ่งคณะกรรมการแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ ระดับชาติ ระดับกรุงเทพมหานคร และประจำจังหวัด

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ระดับชาติ) มีอำนาจหน้าที่ สนองนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริม และรักษา

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพและประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครหรือจังหวัด และอาจเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศต่อคณะกรรมการระดับชาติ ดำเนินการร่วมกับชุมชนเพื่อจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในพื้นที่ ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน รวมทั้งระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ส่งเสริมให้รู้คุณค่าและมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการระดับชาติมอบหมาย หรือตามที่กฎหมายกำหนด

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการจากหลายส่วนราชการที่อยู่ต่างกระทรวงในทางปฏิบัติยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ และเมื่อพิจารณาเนื้อหาของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญา

ทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่มีมาตราใดกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการส่งเสริมมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก แต่ให้เป็นดุลพินิจแต่ละหน่วยงานจะดำเนินการตามความเหมาะสม

ในส่วนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคือ การเป็น “ชุมชน” กำหนดให้มีหน้าที่หลากหลายและครอบคลุม ตั้งแต่การสำรวจ รวบรวม จัดทำบัญชีรายการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ส่งเสริมการเรียนรู้ ฝึกอบรม ใ้ไปจนถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด หน้าที่เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านมรดกภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการจัดงานประเพณีสงกรานต์ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่ได้บังคับว่า จะต้องจัดงาน แต่ให้เป็นดุลพินิจของเทศบาล

3. มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมเทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์

การแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาลเพื่อให้เทศบาลมีหน้าที่บังคับในการจัดงานประเพณีสงกรานต์นั้นสามารถทำได้ แต่ต้องผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ซับซ้อนและต้องพิจารณาถึงผลกระทบในหลายด้าน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาความเหมาะสมและความจำเป็นต้องพิจารณาว่าการบังคับให้เทศบาลจัดงานสงกรานต์นั้นมีความเหมาะสมและจำเป็นเพียงใด การจัดงานสงกรานต์ต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรจำนวนมาก ผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ของเทศบาล การจะบังคับให้เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ต้องถูกกำหนดบังคับให้เทศบาลจัดงานสงกรานต์อาจกระทบต่ออำนาจในการบริหารจัดการของเทศบาล

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความพร้อมของระดับเทศบาลแล้ว การแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดให้เทศบาลนคร “มีหน้าที่ต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น” และกำหนดให้ “เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลอาจจัดประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกโลกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” ได้

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดให้เทศบาลต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์ เพียงแต่ให้มีหน้าที่สำรวจ รวบรวม จัดทำบัญชีรายการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ส่งเสริมการเรียนรู้ ฝึกอบรม ไปจนถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ การที่จะแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติฯ นี้ บังคับให้เทศบาลจัดงานประเพณีสงกรานต์สามารถกระทำได้เช่นเดียวกันกับพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

นอกจากนี้ การแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาลเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ โดยมีแนวทางการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 จากจะกำหนดให้เทศบาลต้องมีหน้าที่จัดงานประเพณีสงกรานต์หรืออาจต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์ ปรับเปลี่ยนเป็นให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีอำนาจพิจารณาให้มีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้เทศบาลจัดงานอย่างเหมาะสม อาจมีการกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานในการจัดงานสงกรานต์เพื่อให้เทศบาลใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ อาจจะมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางให้แก่เทศบาลที่มีความพร้อมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์แทน

ดังนั้น การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์เป็นการเฉพาะ ในระดับเทศบาลนครที่มีอยู่ 30 แห่งที่มีความพร้อมในด้านงบประมาณและสาธารณูปโภค ให้ “มีหน้าที่ต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น”

และกำหนดให้ “เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอาจจัดประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกโลกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” เมื่อพิจารณาถึงความพร้อมของการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองหรือเทศบาลตำบลนั้น ๆ แล้ว

นอกจากนี้ การแก้ไขปรับปรุงให้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ มีอำนาจในการเป็นผู้พิจารณาสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณส่วนกลาง มอบให้แก่เทศบาลที่มีความพร้อมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์จะทำให้มีโอกาสทำให้ประเพณีสงกรานต์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า แปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้ ทำให้เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ประเทศได้มากกว่าในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมาย

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (ฉบับที่ 15) พ.ศ.... กำหนดให้เทศบาลนคร “มีหน้าที่ต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเสริมรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น” และกำหนดให้ “เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลอาจจัดประเพณีสงกรานต์อันเป็นมรดกโลกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว” ได้ โดยเพิ่มอนุมาตราในมาตรา 51 มาตรา 54 และมาตรา 56 ดังนี้

“มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(10) ให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์”

“มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(13) ให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์”

“มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(9) ให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์”

การเพิ่มอนุมาตราในมาตรา 51 จะมีผลให้เทศบาลตำบลใช้ดุลพินิจในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ได้ และการเพิ่มอนุมาตราใน 54 จะมีผลให้เทศบาลเมืองใช้ดุลพินิจในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ได้เช่นเดียวกัน แต่ที่บัญญัติว่า “ให้มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์” ในมาตรา 51 และมาตรา 54 จะทำให้เกิดความชัดเจนกว่าการต้องไปตีความคำว่า “จารีตประเพณี” “วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น” ว่าเทศบาลสามารถจัดสรรงบประมาณได้เฉพาะเจาะจงกับงานประเพณีสงกรานต์ได้เป็นการเฉพาะ

สำหรับการเพิ่มอนุมาตราใน 56 จะเป็นการบัญญัติให้เทศบาลนครในฐานะที่เป็นเทศบาลที่มีศักยภาพทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรและความเป็นสังคมเมืองมีหน้าที่ต้องจัดงานประเพณีสงกรานต์

2. ให้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.... โดยเพิ่มอนุมาตราในมาตรา 10 ให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้พิจารณาสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณส่วนกลางให้แก่เทศบาลที่มีความพร้อมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ดังนี้

“มาตรา 10 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(15) พิจารณาและให้ความเห็นชอบงบประมาณสนับสนุนการจัดงานประเพณีสงกรานต์ให้แก่เทศบาลที่ได้รับการคัดเลือกจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม”

การเพิ่มอนุมาตราในมาตรา 10 เป็นการให้คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ จากเดิมที่มีบทบาทประสานความร่วมมือ การพิจารณาการและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางให้แก่เทศบาลซึ่งเป็นส่วนราชการท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้รัฐบาลมีหน่วยงานที่ผู้รับผิดชอบหลักในราชการส่วนกลางในการพิจารณาการสนับสนุน และมีราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบส่งเสริมการจัดงานประเพณีสงกรานต์

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2565). *ตำนานสงกรานต์ สืบสานวัฒนธรรมไทยสู่ภาค* [เอกสารนิทรรศการ].

<https://finearts.go.th/storage/contents/2022/05/file/HGycH8SizE7mwsyYOqn7MV4X8EiWeqyZqekumtCG.pdf>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2566, 6 ธันวาคม). “สงกรานต์ในประเทศไทย” ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การยูเนสโก. <https://www.mfa.go.th/th/content/songkran-ich?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2567). “เคบายา” ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขององค์การ UNESCO. <https://mfa.go.th/th/content/kebaya-unesco-2024?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>

เดลินิวส์. (2567, 24 เมษายน). *เปิดสถิติ 10 อันดับ ต่างชาติเที่ยวสงกรานต์ ประเทศไทยแห่เข้าไทยมากที่สุด*. <https://www.dailynews.co.th/news/3369844/>

หอสมุดแห่งชาติ. (2565). *ตำนานสงกรานต์ สืบสานวัฒนธรรมไทยสู่ภาค*.

<https://www.nlt.go.th/service/1288-ตำนานสงกรานต์-สืบสานวัฒนธรรมไทยสู่ภาค>

เอกพงษ์ สารน้อย, ตรีนตร สาระพงษ์, อรทัย อินตะไชยวงศ์, และกฤติญา สุขเพิ่ม. (2565). บทบาทของชุมชนในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(2), 23–37. <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/fileuploads/2-2565/3.บทความวิชาการ--เอกพงษ์.pdf>

Kurin, R. (2004). Safeguarding intangible cultural heritage in the 2003 UNESCO Convention: A critical appraisal. *Museum International*, 56(1–2), 66–77. <https://doi.org/10.1111/j.1350-0775.2004.00459.x>

UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. <https://ich.unesco.org/en/convention>